

Duško Kečkemet

PROBLEMI PROSTORA KULTURNIH USTANOVA U SPLITU

UDK 727.7/.8:008(497.13 Split)
Pregledni članak
Primljeno: 20. VII 1991

Duško Kečkemet
Filozofski fakultet Zadar,
OOUR Split
58 000 Split
Nikole Tesle 2

Kritično i neprikladno stanje zgrada u kojima se nalaze splitske kulturne ustanove i prijedlozi za povoljnija rješenja.

Općenito zapostavljanje kulture u Splitu posljednjih pedesetak godina, koja je shvaćana i tretirana poput nekakvog dodatka ostalim djelatnostima, a ne kao suštinski dio općeg života sredine i društva, urodilo je, između ostaloga, i krizom, čak kolapsom, prostora namijenjenog ustanovama u kulturi: muzejima, galerijama, zavodima za zaštitu spomenika, arhivima, knjižnicama, kazalištima, koncertnim i izložbenim prostorima i dr. Ti se problemi nisu desetljećima temeljito rješavali, nego su se eventualno nedaće prelijevale iz jedne loše posude u drugu jednako neodgovarajuću i tako se stjecao dojam da se nešto uradilo, ali za trajnije rješenje vrlo malo, a uglavnom ništa. Količinski se u euforijama obmanjivanja sebe i ostalih (naročito u kićenim godišnjim izvješćima općinskih predsjednika) dokazivalo kako su se sve te institucije u kulturi razvile u odnosu na one ranijih razdoblja u gradu, zanemarujući tek dvije činjenice presudne u takvim zaključcima: da je grad Split u posljednjem razdoblju stanovništvom i prostorom upetostručen; da je opći standard stanovništva u svim civiliziranim zemljama općenito podignut i da su se te discipline u kulturnim institucijama općenito veoma razvile, jer su se omasovile i jer im se posvuda posvećuje mnogo više pozornosti, naročito zbog općenitih ostalih kriznih situacija suvremene civilizacije.

Dapače, usudio bih se ustvrditi da su kulturne djelatnosti u predratnom razdoblju (pa i pred prvi rat) u Splitu bile bolje tretirane i u boljem položaju nego u ovom polstoljetnom razdoblju, a pogotovo su bile bolje prihvaćane i pomagane od glavnine građanstva nego danas. Predratni Split, od 20-40

tisuća stanovnika, od kojih su polovicu tvorili još uglavnom nepismeni težaci splitskih predgrađa, imao je arheološki, etnografski, prirodoslovni, pomorski muzej, galeriju slika, umjetnički salon, konzervatorski zavod, gradsku knjižnicu, veliko kazalište, nekoliko manjih dvorana za predstave i koncerte, četiri kinematografa, nekoliko dnevnih listova i nekoliko revija, nekoliko knjižara i nekoliko antikvarijata, 2-3 glazbe, više kulturnih i amaterskih glazbenih i ostalih društava i sl. Rukovoditelji tih kulturnih ustanova često nisu ni bili stručnjaci muzealci, konzervatori, arhivisti, knjižničari, kao danas, ali su se uvijek regrutirali među građanima koji su se isticali na svome području djelovanja naročitim znanjem i posebnom ljubavi, čak zanosom za posao što su ga obavljali (čega danas u institucionaliziranoj kulturi na žalost nedostaje).

Doprinos kulturi Splita u predratnom razdoblju pružili su i sami gradski načelnici (poput Tartaglie, Račića i dr.) koji su ne samo svojom širokom kulturom, već i stalnom suradnjom s ostalim kulturnim djelatnicima u gradu rješavali mnoge po grad suštinske probleme. Zanimljivo je da se za "Stolom mudraca" u "Centralu" više raspravljalo i odlučivalo o Splitu nego u gradskoj vijećnici, a tu su uz načelnika i istaknute građane sjedili i splitski umjetnici: Vidović, Uvodić, Meštović, što je u novije doba gotovo nezamisljivo. Uz to su jedan Bulić ili jedan Tončić, uz široko znanje i svestranu djelatnost, imali u cijelom gradu jaki autoritet kojim su mogli utjecati na većinu građanstva, više i od samih gradskih upravitelja i vijećnika.

U Splitu su u ranijem razdoblju sagrađene samo dvije novogradnje namijenjene kulturi, Općinsko kazalište i Arheološki muzej, a u novijemu Muzej hrvatskih arheoloških spomenika. Za potrebe drugih ustanova adaptirane su (ili neadaptirane) zgrade ranije drugih namjena. U početku, dok su te ustanove bile male, takve su ih adaptacije mogle i zadovoljavati (stara gradska Vijećnica za Narodni - etnografski muzej, stambena zgrada za Galeriju slika, Dom "Jadranske straže" za Pomorski muzej, zgrada stare obitelji Bernardi za Gradsku biblioteku i sl.). Količinskim i sadržajnim razvitkom ustanova u kulturi takva se stambena praksa pokazala manje povoljnom, pogotovo što se za njihovo djelovanje nisu koristile i prikladno adaptirale najpogodnije zgrade, već one kojima se u datu trenutku tek najudobnije raspolagalo.

Rezultat takve dugoročne politike u kulturi grada je katastrofalan. Činjenica je da te muzejske, galerijske, bibliotečke i arhivske ustanove nemaju ni skladišnog ni izložbenog prostora, ni opreme, ni pogodnog osoblja da sakupljaju, čuvaju, proučavaju i predstavljaju javnosti sve ono što bi morali u jednoj barem civiliziranoj, a pogotovo kultiviranoj sredini, pa bogata grada naročito bogate tradicije ovoga grada, često u tim ustanovama propada više nego na terenu, a da se o njezinom prikladnom predstavljanju javnosti i ne govori. (Danas su, npr. zatvoreni javnosti Gradski muzej, Etnografski, bivši Pomorski, uglavnom Prirodoslovni, bivši Akvarij, Galerija umjetnina).

Mora se računati i s činjenicom da je imigracija neukog seoskog stanovništva u Split u posljednjim desetljećima bila bezrazložno forsirana, pa se ti

došljaci, brojniji od domaćih, nisu mogli (a na žalost ni pokušali) urbanizirati: urbanizirali su se tek donekle u civilizacijskom (potrošačkom) vidu, ali ne u kulturnom. Statistika, koja nikada nije učinjena, pokazala bi da devet desetina od 200 tisuća današnjih građana Splita nikada nije posjetilo ni jednu muzejsku ili galerijsku ustanovu, nije nikada (osim u obveznim školskim programima u mladosti) posjetila znanstvenu ni posudbenu knjižnicu, nije bilo ni na jednom koncertu, ni polovica u kazalištu i sl.; nije čak ni iz rodoljubnih razloga obišlo ni reprezentativni novi Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, ili barem iz znatiželje atraktivnu Galeriju Meštrović, koju godišnje posjeti deset puta više stranaca nego ljudi iz naše zemlje, a ni stoti dio Splitskana (izuzmemo li obvezne školske posjete).

Sve su to razlozi općeg nemara, kako građanstva, tako i upravnih institucija prema kulturi i prostorima namijenjenima kulturi. Često se taj nemar opravdava općim pomanjkanjem stambenog i poslovnog prostora u gradu, kao i kriznim financijskim stanjem, pa se na Općini najčešće čula tobože duhovita parola: "Koliko para, toliko muzike!" U stvari ni jedno ni drugo ne stoji. Poznato je da je Split u ovom razdoblju bio jedan od 2-3 grada u državi s najintezivnijom izgradnjom. Da se samo svaki tisućiti izgrađeni prostor namijenio kulturi, ni jednog problema s te strane ne bi bilo, tim više što kulturne institucije ni ne traže uvijek novogradnje, već prikladne adaptacije odgovarajućih historijskih zgrada. Što se tiče teškog materijalnog stanja grada i građana, i tu stvari stoje nešto drukčije nego se općenito tvrdi. Bilo je kriznih razdoblja, ali i onih drugih (kad su se koristila sredstva raznih državnih zajmova, razni pogrešno usmjeravani samodoprinosi i sl.), jer se ovaj grad mogao isprситi, kada je htio, za olimpijske stadione, košarkaške dvorane, plivališta i slične (vrhunške natjecateljske, a ne sportsko-rekreativne) monumentalne građevine. Čak je i obnovu kazališne zgrade Split postigao zahvaljujući obvezi Mediteranskih igara. Ili, sudeći po broju automobila što su potpuno zakrčili grad, ne možemo zaključiti da je životni standard Splitskana u proteklom razdoblju uvijek bio kritičan. Za nekog još mladog nogometaša ili nekog komunalnog i upravno-političkog radnika uvijek se moglo naći stambenog prostora, ali za kulturne ustanove, ili za afirmirane stručnjake u njima veoma rijetko ili nikako, pa su stoga mnogi od tih stručnjaka i odlazili iz Splita u druga nešto kulturnija središta, gdje su dobivali više priznanja, poticaja za rad i gdje su mogli bolje riješiti svoje materijalne i naročito stambene probleme.

A kakva je danas naslijeđena situacija?

Splitski Arheološki muzej, jedan od najstarijih takve vrsti u svijetu, danas je u vrlo skućenom skladišnom i izložbenom prostoru, iako je prije sedamdesetak godina bio građen za tu namjenu. Premda splitski arheolozi misle drukčije, uvjeren sam da bi novi arheološki muzej na solinskim stariinama bio mnogo privlačniji, a i sami bi se arheološki lokaliteti bolje uočavali i predstavljali. Danas se zbog pretrpanosti u Arheološkom muzeju ne može imati niti uvid u bogatu građu, a izložbena je postava, u takvim skućenim i neprikladnim prostorima, nesuvremena i nedovoljno privlačna.

Muzej hrvatskih arheoloških spomenika (koji se prije prikladnije i popularnije zvao Starohrvatski muzej) jedini ima muzeološki prikladan prostor, kako za stručni i znanstveni rad, tako i za izložbeni prikaz gradiva, ali je mogao nešto više poduzimati da bude bliskiji javnosti.

I Galerija Meštrović ima prostor koji joj odgovara zahvaljujući poklonu samog autora palače, Kašteleta i skulptura u njima.

Sve ostale ustanove su u neprikladnim, veoma kritičnim, prostorima.

Pomorskom muzeju, tako privlačnom i potrebnom (u našoj polstoljetnoj zanemarenosti – da ne kažemo negaciji – pomorske orijentacije) prvo je oduzeta zgrada bivše "Jadranske straže" na Zvončacu, a zatim i, potpuno bezrazložno, veoma privlačna i dobro posjećivana palača Milesi. Ne znam koji su bili razlozi da se Jugoslavenska akademija oslobodi toga muzeja i da Split (i ne samo Split) ostane bez njega, jer je njegovo preseljenje u sklop Vojnopomorskog muzeja bila samo izlika da ga se likvidira. Sam Vojnopomorski muzej ima najmanje određenu fizionomiju. Taj bi u najboljem slučaju mogao biti muzej praktične obuke vojnih pitomaca, s novijim ratnim plovilima, opremom i naoružanjem. U svakom slučaju ne na Gripama, već negdje na moru; najprikladnije u Lori. Upravo je smiješno vidjeti brod (i to pola broda) na vrhu brijega, što je, mislim, jedinstven slučaj u svijetu.

Bivša tvrđava i kasarna na Gripama drugi je promašaj ovoga grada. Umjesto da se, kao što je učinjeno u Zagrebu s Rudolfovom vojarnom, nakon što vojsci više nije bila nužna, namijeni kulturi koja je najoskudnija prostorom (kojim su putem i tekli prethodni pregovori s admiralom Purišićem), danas se taj golemi prostor koristi tek za Vojnopomorski muzej, vojnopomorsku knjižnicu i mornaričku glazbu. U njoj su se barem mogli još smjestiti raniji Muzej revolucije i Historijski arhiv, koji je prostorno u najkritičnijoj situaciji, a tu bi bio i siguran i pregledan za čuvanje i korištenje. Ni od planirane ljetne pozornice u dvorištu tvrđave još nema ništa vidljivoga.

Etnografski muzej, koji bi, uzevši u obzir bogatstvo i izvornost dalmatinskog folklora, moga biti prvorazredna kulturna i nacionalna atrakcija domaćim i inozemnim posjetiteljima, jedva životari u lijepoj, ali za tu svrhu potpuno nedovoljnoj i neprikladnoj srednjovjekovnoj Komunalnoj zgradi. Davno je već bilo odlučeno da ta historijska Vijećnica posluži kulturnoj reprezentaciji Općine, jer stereotipna općinska zgrada to nikako ne može: za ugledne i svečane prijeme, prigodne komemoracije, dodjeljivanje priznanja i nagrada, eventualno za vjenčanja, s dvoranom za prigodne izložbe komunalnog i sličnog karaktera. Na taj bi se način i nadalje zadržao njezin kontinuitet tradicije gradske uprave. Ali na ostvarenju te ideje nije se ništa konkretno poradilo.

Mislim da bi Etnografski muzej u Splitu morao biti u nekoj većoj starijoj ili novosagrađenoj zgradi u još uvijek barem donekle sačuvanim težačkim predgrađima Velog varoša ili Luča, s priključnim depadansama kojeg sačuvanog pučkog sklopa "dvora", gdje bi se na licu mjesta najzornije mogao predstaviti i ovaj naš specifični gradski folklor.

Muzej grada Splita je tragična, da ne kažemo sramotna, pojava ovoga grada već i kao problem koji se puna četiri desetljeća nije pokušalo riješiti. Nitko ne može opravdati da grad, unatoč stalnog nastojanja samog Muzeja, nije u tom razdoblju mogao osigurati tek nekoliko stanova za iseljenje stana koji su izravno ugrožavali i muzejsku građu i jedinstvenu Papalićevu palaču. Split je u cijelom minulom razdoblju bio gotovo jedini grad u zemlji kojemu nije bilo stalo do svoje bogate i zanimljive prošlosti. Pa i danas, nakon konačne odluke da se muzej uredi, nakon sredstava samodoprinosa građana, nakon konačne restauracije Papalićeve palače (kojoj s konzervatorskog stajališta ima mnogo teških zamjerki), Muzej grada Splita je i dalje zatvoren javnosti.

Zatvorena je i memorijalna zbirka slika Emanuela Vidovića, namijenjena da se postavi u sklopu restauriranog muzejskog kompleksa. Od slikareve smrti aktivno sam nastojao pridonijeti toj opsegom skromnoj, ali veoma značajnoj galeriji. U nekoliko sam navrata predlagao (Općini i javnosti) za njezin smještaj malenu nekadašnju školsku zgradu do Srebrnih vrata, jedinu klasicističku zgradu u gradu, na idealnom i atraktivnom položaju, kojim bi se činom i ta vrijedna građevina spasila od daljnjeg propadanja i od sramote kakvom se danas predstavlja; ali ta se zgrada (čije je ispražnjenje vrlo jednostavno ustupanjem izviđačima prikladnijeg prostora u nekoj novogradnji) već desetljećima čuva za ne znam kakvu posebnu spekulaciju. Bez obzira što bi memorijalna zbirka (ili galerija) Emanuela Vidovića funkcionalno i stručno svakako bolje pristajala uz Galeriju umjetnina nego uz Muzej grada, današnja njezina namjena u jednoj od izložbeno neprikladnih, polumračnih starih zgrada muzejskog kompleksa nikako nije sretno rješenje.

Galerija umjetnina je već godinama zatvorena jer se bori, u okviru svojih skučenih mogućnosti, s adaptiranjem malenih soba, hodnika, kuhinja i sprema bivših stanova u izložbene dvorane; a da o najnužnijem spremišnom prostoru (koji bi prema muzeološkim načelima morao biti veći od izložbenog) nema ni govora. Osobno sam raznim općinskim komisijama i drugim tijelima razrađenim elaboratima, kao i u dnevnom tisku, obrazlagao idealne prednosti smještaja Galerije umjetnina u zgradu stare bolnice, što je od strane Saveza boraca bilo i obećano nakon što se isprazni tvrđava Gripe, ali do toga ipak nije došlo. Naša bi novija umjetnost u toj baroknoj zgradi na tom atraktivnom položaju bila privlačna i domaćim i stranim posjetiteljima, a u ljetnoj bi sezoni mogla primiti (i organizirati) veće likovne smotre nacionalnog opsega, jer Split tada postaje naš otvoreni prozor u svijet.

Danas se oslobađanjem te zgrade pružaju veoma povoljne mogućnosti za jednu vrlo praktičnu i razmjerno ne skupocjenu rošadu, kakva se prigoda neće više ponoviti: da se Galerija umjetnina smjesti (uz razmjerno nevelike adaptacijske radove) u zgradu Muzeja revolucije, a on, pretvoren u predloženi Povijesni institut Dalmacije, da koristi za svoje potrebe – čak i za povremene izložbe, predavanja i sl. – toj svrsi prikladnu zgradu dosadašnje Galerije umjetnina, gotovo bez ikakvih adaptacijskih zahvata.

Preostaje od muzeja još Prirodoslovni muzej na Marjanu i Zoološki vrt koji je u naročito kritičnoj situaciji. Jasno je da Zoološki vrt na tom položaju više ne može opstati. Pitanje je da li bi, i za kako dugo razdoblje, predviđeni drugi položaj na Marjanu, oko Bambine glavice, bio pogodan, s obzirom na Marjan i s obzirom na suvremene prostorne potrebe zoološkog vrta, koji se više ne sastoji od zatvorenih kaveza, već od širih slobodnih ograđenih i posebno oblikovanih pejzažnih prostora. Predlagali smo za tu namjenu dolinu rijeke Žrnovnice, jer bi se tako sačuvao i taj jedinstveni prirodni ambijent, ali taj je lokalitet zajedno s rječicom žrtvovan betonu, asfaltu, automobilima i raznim usputnim otpacima i zagađivačima. Mislim da bi se danas prikladan prostor za slobodno oblikovani zoološki vrt mogao naći tek iza Kozjaka što, uostalom, već ne predstavlja nikakvu daljinu. A gradskoj ćemo djeci uskoro morati pokazivati kako izgledaju ne samo divlje životinje, već i one domaće, koje inače neće imati prigode vidjeti.

Uz zoološki vrt nameće se još kritičnije pitanje postojanja Akvarija. Akvarij manjih razmjera osposobio je davno prije rata u sklopu Prirodoslovnog muzeja na Marjanu prof. Girometta. Zatvoren je kada se ustrojio znatno veći u Oceanografskom institutu. Taj je privlačio najveću pozornost ne samo građana, već naročito posjetitelja iz unutrašnjosti. Bez obzira na teškoće i probleme njegova uzdržavanja, sramota je da je likvidiran. Mislimo li zaista da smo pomorska zemlja, onda nam u najmanju ruku jedan takav akvarij ne bi smio biti na teret. I još veći i reprezentativniji (više nego tvornica vina i slični objekti u luci), čak i s otvorenim bazenima s dupinima, morskim psima i sličnim prosvjetnim, zabavnim i turističkim atrakcijama.

Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture (koji je po mom uvjerenju morao ostati razvijeniji odjel Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika) smješten je u skromnom prostoru unutar staroga grada, što mu položajem odgovara, a manje samim prostorom. Drugi pak, s razvijenom restauratorskom radionicom, koristi se unajmljenim dijelom poljudskog samostana, sa svim problemima tuđe zgrade i udaljenosti. Bila je jednom prigoda adaptacije preostalog prostora bivšeg samostana sv. Marije de Taurello na Obrovu za Zavod – čime bi se i taj povijesni i graditeljski spomenik sačuvao – ali nije ostvarena. Bojim da će se isti slučaj ponoviti s drugom aktualno prikladnom prigodom: osposobljavanje zgrade bivše Vojne komande kraj kazališta za potrebe Regionalnog zavoda.

Historijski arhiv je, vidjeli smo, u krajnje kritičnoj situaciji. Arhivska građa je uskladištena na raznim mjestima (kao i ona Naučne biblioteke), pa tako gotovo neiskoristiva. Bivšom Biskupskom palačom koristi se više ustanova (Arhiv, Medicinski fakultet, Filozofski fakultet, Posudbena biblioteka), pa se zapravo za njezino održavanje ne brine ni jedna od tih ustanova, a sve u njoj oskudijevaju prostorom. Najvrjednija stara splitska arhivska građa ne može se iz Zadra prenijeti u Split jer se nema gdje sigurno pohraniti. Možda veliki prostori i sigurne kazamate bivše tvrđave Gripe još uvijek pružaju mogućnost rješavanja prostornog problema splitskog Histo-rijskog arhiva.

U još je tragičnijoj situaciji Naučna biblioteka. U zgradi nema više ni pedlja slobodnog prostora za knjige, novine časopise i ostalu bibliotečnu građu što stiže kao "obavezni primjerak" (a vrlo rijetko kupnjom), a prostor za čitanje je reduciran ukidanjem čitaonice periodike. Da ne govorimo o najdragocjenijoj staroj tiskanoj građi koja na očigled propada u neprikladnim i vlažnim podrumskim prostorijama.

Pokušaj da se kritično stanje Naučne biblioteke ad hoc riješi preseljenjem u dio napola izgrađenog Doma omladine, mislim da predstavlja samo skidanje jedne goruće brige s ramena, ali ne i vidnu korist samoj ustanovi. Taj prostor, koji je funkcionalno građen za potrebe polivalentnog kazališta i srodnih društvenih aktivnosti, nikada – ni uz velike troškove adaptacija – ne bi prikladno mogao biti pretvoren u suvremenu knjižnicu. Uvjeren sam da bi današnja neorenesansna zgrada biblioteke (na idealnom položaju) malim adaptacijama mogla biti prilagođena potrebama čitaonica i priručnih kataloga, a postupna novogradnja u njezinoj pozadini, sa sporednom frontom prema novootvorenoj prometnici nadvožnjakom, funkcionalno bi – prema već postojećim projektima – zadovoljila sve ostale potrebe suvremene knjižnice.

Posudbena biblioteka danas je u relativno dobrom stanju, kako ona na Balkanskoj, tako i upravo preuređena u Biskupskoj palači, gdje je dobila i lijepu čitaonicu (nakon što je pola stoljeća ovaj grad uopće nije imao). Međutim, dvije lokacije (uz onu za dječje knjige) u ovako prostranom gradu s 200 tisuća stanovnika ne zadovoljavaju ni najoskudnije norme civiliziranih sredina. Tek bi pet–šest lokacija, naročito u novim gradskim četvrtima, moglo barem nešto pridonijeti inače tako oskudnom čitanju u ovom gradu, u kojem tri četvrtine odraslog stanovništva ne pročita ni jednu knjigu godišnje.

Kazališnu smo zgradu srećom dobili prije stotinu godina, kada je Split brojio deseti dio stanovnika od današnjega. Prigodom njezine obnove, nakon prave borbe, sačuvan je taj povijesni i kulturni spomenik, da i nadalje, osuvremenjen, udovoljava potrebama reprezentativnih skupova, akademija, većih koncerata, a prvenstveno opernih predstava, za koje je nezamjenjiva ikakvom modernom građevinom. Ali odmah je svakome bilo jasno da se tom zgradom ne rješavaju sve scenske potrebe grada. Svakako je nužno i manje moderno koncipirano dramsko kazalište (što u svakom većem gradu postoji odvojeno od opernog). Toj bi svrsi dobro moglo udovoljiti napola već sagrađeno polivalentno kazalište Omladinskog doma (ne počne li ga se neekonomično prekrajati za razne druge neprikladne namjene, kako to često radimo).

Stalna ljetna pozornica, tj. ljetno kazalište, je živom mediteranskom gradu kao što je Split nasušno potrebita. Iako se radi o relativno jeftinijim investicijama, iako takvo otvoreno kazalište za dvije do tri tisuće gledatelja ubrzo postaje ekonomski rentabilno (naročito kada se radi o gostovanju skupih renomiranih pjevača i ansambala), ipak ni nakon pet desetljeća ne postoji ni prikladan projekt; čak ni određena lokacija (osim one u zastoju na Gri-pama).

Slično je i s koncertnim dvoranama, ukoliko se ne misli (što se u Splitu i misli) da su nekakve sportske dvorane prikladne i za kvalitetne koncertne izvedbe.

Pitanje doličnog izložbenog prostora, Umjetničkog paviljona, staro je u Splitu gotovo šezdeset godina. Galićev salon mogao je tek donekle udovoljavati potrebama i manjeg predratnog Splita – uz druge priručne prostore u gradu. Iz reprezentativnijeg prostora u Biskupskoj palači izložbeni je salon morao preseliti u manje odgovarajući palače Cindro, ali i tu se zadržao tek na tri prostorije, prikladne izložbama osrednje veličine, ali ne i nešto većim, naročito pri likovnim ljetnim manifestacijama (poput Splitskog ljeta, Art-ljeta i sl.). Načinjen je snimak cijele palače Cindro planirajući njezinu adaptaciju za potrebe likovnog života u gradu: prodavaonice likovnih suvenira, reprodukcija, grafika, slikarskog pribora u prizemlju; izložbene prostorije u cijelom prvom katu i tri veće prostorije u drugome, s mogućnošću priređivanja većih i manjih izložaba raznog karaktera; manji prostori na drugom katu za administraciju, Društvo umjetnika i sl. Ali sve je ostalo tek u zamisli i na papiru.

A još se tridesetih godina namjeravalo sagraditi veliki i reprezentativni Umjetnički paviljon do zgrade Banovine (danas Komande mornarice) koja se tada gradila. Čak postoji i Meštrovićev projekt monumentalne zgrade tog paviljona, koja bi bila izgrađena da nije došlo do rata.

Postoje u svim novim dijelovima Splita predjeli bez ikakvih kulturnih sadržaja, ispunjeni tek stambenim zgradama i prometnicama. Ako je nekadašnji grad držao prijeko potrebnim da uz građevine praktične namjene ima i one druge kulturne namjene, zar ga današnji Split ne može u tome slijediti?

Ta je negativna bilanca naslijeđe upravo minulog gotovo stoljetnog razdoblja. Hoće li novo razdoblje koje se optimistički otvara pred nama iz temelja izmijeniti i kulturnu politiku u ovom gradu, kako se obećava i kako priželjkujemo?

Duško Kečkemet:

PROBLEMS OF SPLIT CULTURAL INSTITUTIONS' HOUSING

Summary

Treatment of culture and cultural institutions by the Split municipal authorities has been markedly adverse so far, this causing problems of their housing remaining unsolved. Such institutions are located in existing, inappropriate and too small buildings and new buildings are not built for this purpose. This has resulted in indangered sources and (with some exceptions) out-of-date and inattractive presentation to the public. This is particularly the case with unwise use of old buildings of architectural importance that would, if used for this purpose, be better taken care of themselves. The author suggests solutions for better housing of cultural institutions that are now in critical condition.